

西双版纳 傣族生活习俗与传统文化

XISHUANGBANNADAIZUSHENGHUOXISU
YUCHUANGTONGWENHUA

玉康 主编
云南出版集团公司
云南人民出版社

西双版纳傣族生活习惯与传统文化

玉 康 主编

云南出版集团公司
云南人民出版社

图书在版编目(CIP)数据

西双版纳傣族生活习俗与传统文化 / 玉康编著. —昆明: 云南人民出版社, 2006.9

ISBN 7-222-04854-5

I. 西... II. 玉... III. ①傣族—少数民族风俗习惯—西双版纳傣族自治州—汉、傣 ②傣族—民族文化—西双版纳傣族自治州—汉、傣 IV. ①K892.353②K285.3

中国版本图书馆CIP数据核字 (2006) 第117893号

责任编辑: 李志民

装帧设计: 胡元春

责任印制: 段金华

书名	西双版纳傣族生活习俗与传统文化
作者	玉康
出版	云南出版集团公司 云南人民出版社
发行	云南人民出版社
社址	昆明市环城西路609号
邮编	650034
网址	www.ynpph.com.cn
E-mail	rmszbs @ public. km. yn. cn
开本	850×1168 1/32
印张	14.75
字数	390千
版次	2006年9月第1版第1次印刷
印数	1-1100
印刷	云南省玉溪印刷有限责任公司
书号	ISBN 7-222-04854-5
定价	36.00元

序

杨德鳌

许多年前，在被竹丛树林掩荫的南腊河边，曾听一位孚众望的祜巴勐老者说：看着平稳流动和奔腾翻滚交现并在五彩斑斓苍穹反照下亮出仪态万方妆容的河水，你可能不曾想，在它令人炫目和超乎想像的水体表层下隐藏着什么样的情景？那是一个回环涌动的梦境般的生命世界，仿佛天下人面对和经历的数不清的种种事物的集合，傣家人对人间万象的解读及对世上一切的释说差不多都浸融在其中了。我呆呆听着，一时难解语中奥妙，期待他直截了当讲出“谜底”。他说，看这世上，人首先要忙穿衣、吃饭、居住的事，要让同屋同寨同勐的家人、乡亲协调愉快地生活在一起，这是最实在、最具体和点滴不能含糊的事，为此须随时“动”着，像水流一样不能有片刻停息；但是，单这样还不行。人还须给自己每天每时的所作所为和亲历亲见的万事万物有个说法，列出规矩，养成共同遵守的习惯，要让男女老少千差万别的思想、欲望、行为像纺纱搓线似的把分散的丝丝缕缕“绞”或“搓”到一起，像无论是雨天山洪还是晴天小溪都必须汇入这条河中一样，顺而不乱，世道才会安宁，人才会过上没有灾祸的丰衣足食的日子——你看，在村寨里，一年四季，这方面的说法、做法随时可听

可见，实在是太多太多了。这就是约定俗成的在不知不觉中对每个傣家人从头脑到行为可起指导和制约作用的风俗，它几乎无所不在，只要有人的地方就有它的影子……

祜巴勐内涵深邃又生动有趣的谈吐，不仅对人世生活实情作了剖析，而且对民间风俗文化出现的缘由和存在的意义作了较为合理的具有哲学意蕴的诠释，给人印象很深。也许是由于这之前的兴趣、积累加上这次听闻获得启迪产生的影响，此后，我在版纳行旅中便更留意起这方面的讲述和文墨来，对潜心探索这类学问的人士会自然而然地加以注视并为他（她）们的每一点成果感到喜悦。玉康就是这样走进我的视线的。1993年初，应时任勐腊县委书记、县长岩庄（以后调任景洪市市长、西双版纳州州长）之请，我赴版纳为创建勐腊县民族博物馆献智尽力。因工作需要一位有傣语文功力的人担任展厅陈列文字的傣文翻译，于是我请了玉康。她完成得很好，被大家昵称为“康朗咩”（傣族女康朗——女高级知识分子）。大概由于在参加博物馆工作实践中有大量新的专业知识和民间文化接触，从中获得启示，这以后，我发现玉康的学习兴趣和研究视角已从原来主要落点于傣（泰）语言文字逐渐转向更为宽阔的领域。一连几年，在完成繁忙教学工作的同时，她挤暇下乡考察、静心业务学习和出访交流，默默刻苦钻研和勤奋笔耕，接连发表了一批用傣、汉文和泰、老文著撰的有特色的成果。不难看出，在她的文章和著作里，对傣文化准确而有深度的探索、解

读，弥补一些无人涉足的空白点，是她要努力迈向的目标。

当厚厚一摞傣汉文对照本《西双版纳傣族生活习俗与传统文化》书稿送到我手上时，只粗翻一遍，我已觉得我的上述观察和判断没有误差。是书仿佛从山间挖来的新鲜竹笋，带着浓浓的泥土原色和雾露滋润透发出的清香；又好像从久远的佛塔庙堂中寻获的珠玑，能使古往今来的许多民间事物及其象征意义自然而然衔接在一起。全书 86 篇，从不同角度分别讲述西双版纳傣族民间生产、生活、观念、信仰、风俗、伦理、道德、劝善、训诫、交往礼仪、娱乐休闲等的本事、缘起和意义，涉及诸如建房与贺新房；人出生、婚嫁、长寿的经历、缘由、祈祝方式和终亡的礼仪及祝词；人对天地、自然、神灵的看法和推想；生产、生活技能和经验；佛教和民间信仰习俗在各方面的反映和表现；人对奇物异事的观察、看法和判断；社会风尚与正确思想、行为的树立、传承和对不良言行的鞭鞑等。各篇文字或依据古老傣文手抄经典选译，或采于民间德高望重学问深厚的文化传承者讲述，或摘自《版纳》杂志发表的原文，经仔细译撰编述和审校，以翔实、朴素、简明、生动又富有情趣和亲切感的清新面孔呈现在人们面前。书中各段内容乍看多似微型故事或生活琐语，详品之会让人深受吸引，有“坠陷”深海奇逢取之不尽珍稀营养之感。这点亦正是是书难得之处——它实实在在可信可用的丰富原始资料特具的文献价值，使其显示出具有别具一格的魅力。加之全书以傣汉双语对照，不仅能适应多

方面的读者，而且能确保傣文原意在双语互证的阅读中不会发生错误。需要说明的是，书内一些涉及宗教信仰观念和神话传说的内容，其旨趣并非为了进行悖于唯物主义的宣传，只要细读细研，滤去某些多余的“杂质”，读者不难发现，“积极性”依然是其基点，在各篇文字产生的年代，它们对当时社会的和谐与进步所起的作用是显而易见的。从文献角度看，其不可替代的价值不言而喻……

此刻，我耳边仿佛又响起当年那位祜巴勐先哲的声音，感到说不出的高兴和欣慰。相信这本以从历史走来为基调，以轻松家语为风格的讲述西双版纳傣族生活风俗与传统文化的书，会给傣族历史文化和傣学研究增添新意，为推进傣族文化的发展荡起带着浓郁泥土芳香的春风。

2006.1.

（作者系云南民族大学教授，著名傣学家）

序

帕雅萨穆帝的诞生	1
သာဒရယေသမ္မတမီးလူရှုဂါဏ်၍	1
The birth of Phaya Samuti	1
帕雅萨穆帝开始建房	5
သာဒရယေသမာဘမ္မတမီးတရာ်ဝင်ပန်းမြို့မြို့၏	5
Phaya Samuti builds a new house	5
建房习俗	12
နားရေးလုပ်ချေမှုမြို့	12
Customary norms when building a new house	12
选择建房地点	21
တရာ်ဝင်ပန်းမြို့ (အာဟနရေးဝင်ပန်းမြို့)	21
Seeking a location to build a new house	21
犁地基	23
လျှော့စွဲမြှော်မြို့	23
Laying the foundations of a new house	23
立房柱要绑些什么树叶	33
ပြုဗားရေးမြှော်လွှာမြှော်သာရှိမှု	33
Types of tree leaves used when a new house stilts are erected	33
楼梯和踏板	34
နားရေးမြှော်လွှာမြှော်မြှော်	34
The staircase and the threshold	34
上新房事宜	35
ဝါယာရေးမြှော်လွှာမြှော်	35
Entering a new house	35

贺新房歌的类型	37
ချော်မြှင့်သွေးတွေ	37
Different songs to celebrate the building of a new house .	37
上新房仪式	54
ဝမ်တရောင်သွေးတွေ.....	54
Housewarming ceremony	54
建寨心	61
ပုံကျင်ပေါင်စိန်မြှင့်မြေးမြှေး	61
Building the “heart” of the village	61
给新房主人的祝词	62
ဝမ်ရော်ဖွံ့ဖြိုးမြှင့်လွှာ	62
Blessings for the owner of a new house.....	62
与新房主人道别歌	65
ချော်မြှင့်လာစောင်ရွက်မြှင့်လွှာ	65
A farewell song for the owner of a new house.....	65
围新篱笆	70
တော်ပေးအပ်လွှာ	70
Setting up the fence of a new house.....	70
做新碓	71
လုပ်ပိုင်းမြှင့်လွှာ	71
Constructing a new mortar.....	71
“波占”的由来和职责	71
နာဂုဏ်မြှင့်လွှာ	71
The religious practitioner “po zhang”	71
巫师波么	76
ဘုရား	76

The spirit practitioner “po mo”	76
拜访长辈习俗	77
ဆေးမွှေးကိုသွေ့စွေး	77
Customary rules when paying visit to an elder	77
小孩满月拴线祝福习俗	78
ဇွန်ကြံး	78
Blessings for a child's “tying the khwan” ceremony	78
父母给孩子拴线祝福	92
ဝါယဉ်ဆေးမွှေးသွေ့စွေးအများပြည်တွေ	92
When parents perform a “tying the khwan” ceremony for their child	92
对晚辈拜访时的祝词	94
ဝါယဉ်ဆေးလေ့လွှာင်းသွေ့မှာ	94
Blessings to a young person paying a visit to an elder	94
说媒习俗	98
ဝါယဉ်ဆေးလေ့လွှာင်း	98
The matchmaking custom	98
给新郎新娘敬酒祝词	108
ဝါယဉ်သွေ့စွေးရေး၏သူဂေါ်မြော်သွေ့စွေးအများပြည်တွေ	108
Blessings for the groom and the bride	108
餐前祈祝	112
ပို့ဆေးလွှာင်း	112
Saying grace and making wishes before a meal	112
给拜访僧人祝词	113
ဝါယဉ်ဆေးလေ့လွှာင်းသွေ့မှာ	113
Blessings to a visiting monk	113

给水牛拴线祝词	114
သာမဏေနှင့်ပျော်မြတ်များ	114
“Tying the khwan” to a water buffalo	114
不吉祥的事	119
ဓာတ်ပုဂ္ဂနာင်ရွှေပစ္စဝေးမူလိုင်း	119
Inauspicious matters	119
不吉利之种种	121
ဘဏ္ဍာခြားဆုံးမှုများ	121
Different kinds of inauspicious matters	121
教导儿孙	134
ဘဏ္ဍာလုပ်ဖွေ့ကြောင်း	134
Instructing children and grandchildren	134
哲人教诲世间	173
နာရေကျေမှုမှုကျေမှုမူလိုင်း	173
The wise instructions for the people	173
三大规戒	219
ရုစုံသာဇ်၊ ဝရောဇ်၊ မဝရုံသာဇ်	219
“Three big” admonishments	219
处罚条规	227
ဘဏ္ဍာပုဂ္ဂင်း	227
Customary rules of punishment	227
评论人的体征	233
ဓာတ်ပုဂ္ဂနာင်ရွှေများ	233
Reading people's bodily signs	233
续八字	235
အမှုပြောဂျာတွေ	235

“Adding eight words”. How to gain longevity.....	235
益寿延年的来历	237
ନୀଦାଲୋଭିତାରୀତିପ୍ରେସେଲାକ୍ସିଟିକ୍	237
The origin of longevity	237
先兆	242
ଶାସ୍ତ୍ରୀୟରୀତିପ୍ରେସେଲାକ୍ସିଟିକ୍	242
Omens.....	242
梦的征兆	245
ଶାସ୍ତ୍ରୀୟରୀତିପ୍ରେସେଲାକ୍ସିଟିକ୍	245
Omens in dreams	245
灾日由来（一）	262
ନୀଦାଲୋକୁଣ୍ଡଳାକ୍ସିଟିକ୍	262
Unfortunate days. Part one.....	262
灾日由来（二）	263
ଶାସ୍ତ୍ରୀୟରୀତିପ୍ରେସେଲାକ୍ସିଟିକ୍	263
Unfortunate days. Part two	263
灾日由来（三）	271
ଶାସ୍ତ୍ରୀୟରୀତିପ୍ରେସେଲାକ୍ସିଟିକ୍	271
Unfortunate days. Part three	271
巫婆咩帝囊	278
ମୈଟିନଙ୍ଗ	278
The sorceress Mae Tinang	278
佛陀与萨穆帝	282
ବର୍ଷାରୀତିପ୍ରେସେଲାକ୍ସିଟିକ୍	282
Sakyamuni and Samudi	282
求雨	286

ချမှတ်သွေးရန်	286
Praying for rain	286
十二月之歌	288
ဝါဒချောက်ကြံ့	288
Twelve months' customary practices	288
祭“丢瓦拉”神	290
လာရောင်ရွှေ့	290
Worshipping the Thewada (Spirit)	290
记谷魂婆婆	296
ဓမ္မယာခွေးဖွေး	296
The story of the grandmother rice spirit	296
驱火神	306
ဘုရားဆောင်ရွက်	306
Warding off the fire spirit	306
祭田	308
ပစ္စည်း	308
Worshipping the spirit of the rice fields	308
移植菩提树	310
ရန်ပြောဆွဲ	310
Transplanting a Bodhi tree	310
喪葬习俗	311
ပိုစိမ်သူရေသာကာင်ဓမ္မယာဆောင်လွှာ	311
Customary rules about funerals	311
送葬的来历	313
ဇူနိသူရေသာကာင်	313
The origin of funeral processions	313

祭奠亡灵祝词	324
ဝါမံကျင့်ခွေနမ်ဂုဏ်သွေး၏	324
Commemorating the soul of a deceased person	324
非正常死亡的安葬习俗	327
ဘုရားသောက်စိန္တတွေ၏အူမြှုပ်ဖွဲ့ခွဲ့ခြင်း	327
Customary rules for burying a person who has died in unordinary circumstances	327
“赎”死人的由来	356
ဝါဒတေသုပ္ပါယ်မြှုပ်သောက်မြို့၏	356
The origin of giving offerings to the dead	356
八个日子的起源	359
နာရထောက်မြှုပ်လာသာရီနှင့်။	359
The origin of the “eighth day”	359
傣历新年为什么要堆沙和放高升	368
နာရထောက်လွှာရေးမာတာ၏	368
Why people build sand pagodas and make rockets for the Dai New Year	368
出家时的沐浴祝词	372
ဝါဘာပုဂ္ဂမြေသေပုဂ္ဂဂါဏ်ရေး	372
Blessings for the ordination of a novice	372
受沙弥戒祝词	373
ဝါမံမြတ်သွေးသေပုဂ္ဂဂါဏ်ရေး	373
Blessings for the tonsure	373
晋升沙弥的条件和仪式	374
အော်မြတ်ပြေသေပုဂ္ဂဂါဏ်ရေး	374
Ordination of a novice	374

僧人四条戒规	376
ဘဏ္ဍာဓာတ်ချေမှုမြတ်ပွဲများ	376
The Four Fundamental roles For Buddhist monks	376
塔	378
တော်	378
The Pagoda	378
佛陀幡的由来	379
ရွှေသွားလောင်း (သာဝဇ္ဈမြေ)	379
The story of Sakyamuni's robe	379
僧人的传统生活	381
အသေဆိပ်ပေါင်မြတ်ကဗျာမြောင်း	381
Buddhist monks' traditional way of life	381
布施习俗	383
ဝေါဒသမြှုပ်	383
The custom of giving alms	383
大地女神楠托腊尼为何在佛堂里	387
နာစာရေးလုပ်မြတ်ပေါင်မြတ်သောင်းမြတ်ပေါင်မြတ်သောင်း	387
An explanation of the earth goddess Nang Thorani's presence in Buddhist temples	387
“赞哈”的由来	389
တိုက္ခရာရှေ့ရောင်းရောင်း (နာဝါရီ)	389
The “tsang hap” (traditional folk-singer)	389
关于鬼的传说	390
နာဂျာမေးမြတ်	390
Ghost stories	390
眼皮“跳”的说法	398

ခာဒရေပါမ်မြောင်	398
Interpretation of eyelid twitching	398
鼠咬衣物	400
စာဒုပောက်ဖွံ့ဖြိုးသူသာများ	400
When a mouse chews the clothes	400
论祸殃	401
စာဒုပောအော်	401
Discussing inauspicious events	401
马蜂飞进房的预兆	424
အမှုပေးတေသနမြောဆုံးမြတ်မြော	424
Omens of a hornet flying into a house	424
为何要文身	428
ပြင်းစာရွက်သွေးလွှဲပြောမြတ်မြော	428
Explanations of tattooing	428
娱乐活动	430
ကာဇွန်ပေးကြောင်းမြောင်	430
Entertainments	430
十七个为什么	436
လုပ်ခေါ်ပို့ဆောင်ရေးမြောင်	436
The seventeen whys	436
女神楠托拉尼巡世日	441
ဝါဒာရွှေဆောင်မြို့ပြည်လွှာ	441
The day Nang Thorani completes a circle around the earth	441
吉祥日 (၁၁)	442
ယာမှုပါးကျော်ပျော်စာလွှဲမြတ်မြော	442

Inauspicious days (part one)	442
吉祥日（二）	443
ပြည့်မြန်မြောက်.....	443
Inauspicious days (part two).....	443
招魂日	445
ဓာတ်ပေးပေးနေသူများ	445
The day of calling back the spirits	445
选日子	445
ဖွံ့ဖြိုးစွဲမှုလျော့ချော့ (ရွှေမြင်းလျော့မှု)	445
Choosing an auspicious day	445
不宜送礼的日子	446
ဝါယာအသွေးပေးမှုများ	446
Inappropriate days for gift-giving	446
驱邪	447
ရှုန်းသား.....	447
Warding off evil spirits.....	447
给房屋驱邪	449
ပေါ်လျော့ချော့မှုများ	449
Exorcizing evil spirits from a house	449
驱邪咒语（一）	450
ပုဂ္ဂိုလ်ချော့	450
Spells to ward off evil spirits (part one)	450
驱邪咒语（二）	451
ပုဂ္ဂိုလ်ချော့မှုပေါ်မှုများ	451
Spells to ward off evil spirits (part two).....	451
驱邪仪式（一）	451